

Az Észak-alföldi régió intézményesülése, különös tekintettel Jász-Nagykun-Szolnok megye szerepére

1. Bevezető

A hazai területfejlesztés elmúlt évtizedének egyik legfontosabb kérdése a régiók megszervezése volt. Az Európai Unió szabályainak megfelelő NUTS II-es szintű egységeket a megyék összevonásával alakították ki, így könnyebb lett a korábbi megyei statisztikai bázis régiós szinten való kezelése, továbbvitele. A statisztikai régiók azonban tervezési-fejlesztési funkciókat is kaptak, minek következtében a belső kohézió és kooperáció kulcsfontosságú kérdésekké váltak.

Az Észak-alföldi régiót Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék összevonásával alakították ki. Az egység egyike az ország társadalmilag-gazdaságilag legelmaradottabb régióinak, ugyanakkor több fontos regionális szereplő - főként Jász-Nagykun-Szolnok megyében - kétségbe vonja a jelenlegi régiós beosztás helyességét, így a Régió sikeres fejlesztési tevékenysége veszélybe kerülhet.

Munkámban az Észak-alföldi régió kialakulását (területi, szimbolikus, intézményi), illetve működését vizsgáltam, figyelmet fordítva arra is, hogy milyen a szélesebb társadalmi elfogadottsága, azaz mennyire játszik szerepet a területi hovatartozás-tudat, identitás megformálásában. Ezt a komplex jelenségcsoportot idegen nyelvű szakirodalom alapján a régiók intézményesülésének (institutionalisation of regions) elmélete segítségével magyaráztam. A vizsgálat során különös figyelmet fordítottam Jász-Nagykun-Szolnok megye helyzetére, szerepére, lehetőségeire a régió formálódásában.

2. A dolgozat szerkezeti felépítése

Dolgozatom négy fő részre tagolódik. A Bevezetésben bemutatam a régiók intézményesülésével kapcsolatos kutatás fontosságát hazánkban, illetve konkrétan az Észak-alföldi régióban. Ebben a fejezetben jelöltem meg a disszertáció átfogó céljait, illetve azokat a konkrét kérdéseket, melyekre választ keresek, ugyanakkor a főbb módszertani alapokat is itt soroltam fel.

A második nagy fejezetben az elméleti alapok áttekintésére vállalkoztam. A régió fogalmának több oldalról való megvilágításával, a regionalizáció és a regionalizmus értelmezésével szilárd fogalmi alapokat teremtettem a gyakorlati vizsgálatokhoz. Különösen nagy hangsúlyt fektettem az Anssi Paasi által kidolgozott és sokak által felhasznált elmélet részletes ismertetésére, a hazai szakirodalommal való szoros kapcsolatának bemutatására.

A harmadik, leghosszabb fejezet tartalmazza saját vizsgálataimat. A formai és tartalmi tagolást is a régiók intézményesülésének elmélete szerinti négyes felosztás szerint végeztem el.

Elsőként a Régió területi kiformálódását vizsgáltam, majd a szimbolikus-formai alak kialakulását mutattam be. A harmadik alfejezet a Régió főbb intézményeit állította a középpontba, míg a saját kutatások végén a Régió működésének néhány fontosabb jellemzőjére világítottam rá.

A negyedik részben összefoglaltam a disszertáció főbb eredményeit, illetve a célkitűzésekben feltett kérdésekre is választ adtam. Az eredményekre alapozva gyakorlati jelentőségű javaslatokat is tettem a Régió nagyobb belső kohéziójának megteremtésére.

3. A disszertáció céljai, megválaszolandó kérdései

A dolgozat egyik fő célja az volt, hogy a régiók intézményesülésének elmélete alapján¹ megvizsgálja, hol tart ma az Észak-alföldi régió ebben a folyamatban.

¹ Az elméletet Anssi Paasi finn geográfus dolgozta ki, ennek felhasználásával szeretnénk választ kapni a feltett kérdésekre. Az elméletet a későbbiekben részletesen kifejthetjük.

- Ennek során körüljártuk a régió fogalmát, néhány, általunk fontosabbnak ítélt, úgy is fogalmazhatnánk hogy "típusos" definíció idézésével, hazai és nemzetközi szakirodalmi források felhasználásával. A régió meghatározásával kapcsolatos kulcsfogalom még a regionalizáció és a regionalizmus is, melyek megkülönböztetése már hagyományosnak tekinthető a nemzetközi (LORENZ D. 1991) és a magyar (SÜLI-ZAKAR I. 1994a, 1994b NEMES NAGY J. 1997) geográfiában is.
- Milyen körülmények között született a Régió? Rávilágítottunk arra, hogy néhány kulcsfontosságú regionális szereplő (azok, amelyek egy tervezési-statisztikai-fejlesztési régió szerveinek életében a törvényi feltételek alapján döntő befolyással bírnak) milyen szerepet játszik a régió megformálásában.
- Eddigi fejlődése mennyire illeszkedik bele a régiók intézményesüléséről szóló elméletbe? A régiók intézményesülésének, illetve dez-intézményesülésének, vagy leépülésének négy fő pontját megkülönböztetve megvizsgáltuk, hogy az Észak-alföldi régió ebben a négy fázisban milyen utat járt be.
- Mennyire társadalmiasult a regionális folyamat, azaz a lakosság körében mennyire ismert és elfogadott?

Másik fő célkitűzés volt magyarázatot találni azokra a szeparatista törekvésekre, melyek Jász-Nagykun-Szolnok megye területi egységét fenyegetve jelentkeztek és jelentkeznek a térségben a regionális beosztás kialakítása után. Kíváncsiak voltunk rá, a régiók intézményesülésének elmélete magyarázhatja-e Jász-Nagykun-Szolnok megye ilyen irányú törekvéseit, ezért megvizsgáltuk:

- Milyen helyzetben van a megye a Régió belül az intézményesülés különböző szakaszaiban?
- A megyei elit hogyan látja a megye lehetőségeit és esélyeit a Régióban?

Mindezen kérdéseket a régiók intézményesülésének elmélete szerinti négyes bontásban vizsgáltuk meg, tehát a következő konkrét kérdésekre kerestük a választ:

1. Az Észak-alföldi régió területi kiformalódása mennyiben felel meg az új hazai és európai területszervezési elveknek? Néhány a térségre jellemző adat (terület, népesség, néhány gazdasági jellemző) vizsgálatával elhelyeztük a Régiót a hazai NUTS II szintű egységek rendszerében. A 20. század korábbi regionalizációs kísérleteiben a Régiót alkotó megyék hogyan helyezkedtek el, tehát van-e közelmúltbeli hagyománya egy ilyen "hárommegyés" régióknak?

Az adott regionális beosztásban milyen Jász-Nagykun-Szolnok megye helyzete a másik két tagmegyéhez képest? Milyen más regionális alternatívák alakíthatók ki Jász-Nagykun-Szolnok számára?

2. Hogyan alakult a Régió szimbolikus formálódása, a tervezési-fejlesztési régiók szimbólumgyűjteményként is felfogható tervezési dokumentumok elemzésén keresztül? A 2000-2004-ig terjedő periódusban milyen változások figyelhetők meg a tervezési dokumentumok készítésének módszertanában? A programozás folyamatában milyen (európai uniós, országos, megyei, térségi, települési) korábbi terveket, dokumentumokat használtak fel a készítők? A tervek térképanyagában milyen területi szinteket jelenítenek meg, milyen határokat ábrázolnak, az egyes szintek milyen hangsúlyosan szerepelnek? A dokumentumok szövegében milyen a társadalomföldrajzi topográfiai névanyag (települések, kistérségek, megyék) előfordulása? Melyek azok a települések, melyek népességszámukhoz képest alul, illetve felülreprezentáltak?

Jász-Nagykun-Szolnok megye települései, kistérségei és maga a megye mennyire intenzíven jelenik meg a különböző regionális dokumentumokban a másik két megye hasonló egységeihez képest?

3. Melyek a Regionális Fejlesztési Tanács és a Regionális Fejlesztési Ügynökség főbb

jellemzői? A hatáskörök és a szervezet mechanikus ismertetésén kívül felvázoltuk, hogy e két kulcsfontosságú szervezet "személyi állománya" földrajzilag mely térségekből származik. Milyen tanácsadói és szakértői hálózatok segítik a Régió működését, melyek ezek területi jellemzői? Milyen dekoncentrált, általános²területfejlesztési céllal is alapított intézmények találhatóak meg országszerte, illetve a Régió területén?

A szervezetek vizsgálatában kiemelt figyelemmel kezeltük a Jász-Nagykun-Szolnok megyével való kapcsolatokat. Különös figyelmet fordítottunk a régió és a megye kulcsfontosságú fejlesztési intézményeinek elérhetőségi viszonyaira.

Mivel az ilyen intézmények többségének székhelye vagy a jelenlegi megye, vagy a regionális székhely, ezért Szolnok és Debrecen elérhetősége kulcsfontosságú. Ebből a szempontból körüljártuk a kérdést, hogy a megye mely települései fekszenek a régióközpontokhoz legközelebb, illetve mely térségek számára jelentene jobb megoldást a Régió másféle területi alakja.

4. Mi jellemzi a Régió működését a létrejötte óta eltelt rövid időben?

A, Milyen a Régió ismertsége és elismertsége, a társadalmiasultság foka a három megyeszékhely lakosságában? Mennyire ismerik és fogadják el a jelenlegi területi kereteket, milyen más regionális alternatívákat támogatnának? Milyen a regionális szimbólumrendszer ismertsége, összehasonlítva a megyeivel? Milyen regionális intézményeket ismernek, vagy mely intézményeket azonosítanak regionális-ként? Rész-e a lakosság területi kötődésének a regionális szint, illetve milyen más szintek viszonylatában mutatható ki erősebb területi identitás?

A szolnoki minta milyen anomáliákat mutat a másik két városéhoz képest?

B, Az MTA RKK Szolnoki Társadalomkutató Csoportja keretében végzett megyei prominenciavizsgálat néhány adatának elemzésével és bemutatásával rámutattunk a jász-nagykun-szolnoki kulcsszereplők regionális attitűdjeire. Mennyi ismerettel rendelkeznek a régió működéséről? Milyen regionális beosztást tartanak optimálisnak? Milyen vélemények alakultak ki az Észak-alföldi régió működéséről?

C, Statisztikai adatok elemzése segítségével lehetőség szerint leírtuk a Régió forrás-allokációs tevékenységét. Mely térségek profitáltak leginkább a Térség- és Településfelzárkóztatási Céllelőirányzatból (TTFC)?

Jász-Nagykun-Szolnok nyertese, vagy vesztese volt-e az új típusú forráselosztásnak?

Kutatásunkban javaslatokat tettünk az Észak-alföldi régió intézményesülésének továbbfejlesztésére, azokra a lehetséges fejlesztési irányokra, melyek alapján ez a területi egység a lehető legjobban megközelítheti egy "valódi régió" állapotát.

4. A felhasznált módszerek:

A téma összetettsége miatt változatos módszertani arzenál alkalmazására volt szükség a kérdésekre való megfelelő válaszok megtalálásához.

1. Az elméleti fejezetek megírásához feldolgoztuk a témában elérhető magyar és angol nyelvű geográfiai szakirodalmi forrásokat.
2. Másodlagos forrásként felhasználtunk néhány segédtudományban főként a

² A csupán egy-egy ágazat (pld. turizmus) speciális fejlesztésére létrehozott szervezeteket nem soroltuk fel ezek között.

- (szociológiában, politológiában, történettudományban) megjelent munkát. Ezekben a részekben elsődleges forrásként elemeztük a törvényi háttér jogi dokumentumait, törvényeit, rendeleteit.
3. A területi forma elemzésénél fő hangsúlyt kaptak a KSH statisztikái, illetve a korábbi regionális beosztásokat bemutató szakirodalmi feldolgozások.
 4. A szimbolikus képről szóló fejezet alapját a regionális és a megyei fejlesztési dokumentumok speciális, geográfiai szemléletű elemzése képezte, amikor a dokumentumokban található térképes ábrázolásokat, illetve a folyószöveg állomány földrajzi neveinek eloszlását vizsgáltuk. A földrajzi nevek közül kiemelten kezeltük a társadalomföldrajzi neveket, hiszen a jogszabályi háttér és a statisztikai-tervezési régió természetéből adódóan ezek az egységek kulcsszerepet töltenek be az egység kialakításában. Az összegyűjtött adatokat térképesen is ábrázoltuk, kialakítva az Észak-alföldi régió elérhető fejlesztési dokumentumainak "mentális térképét".
 5. Az intézményi formálódást vizsgáló fejezet fontos részét képezi a régió belüli, a közúti és a vasúti közlekedési rendszer által biztosított elérhetőségi lehetőségek vizsgálata. Ezt a klasszikus kvantitatív geográfiára jellemző elérhetőségi vizsgálatokkal végeztük el, külön vizsgálva a közúthálózat adottságai alapján kialakult helyzetet és a tömegközlekedési rendszerek működésével kapott elérhetőségi viszonyokat. Az intézmények leírásánál a tőlük kapott adatok feldolgozását, térképi ábrázolását is elvégeztük.
 6. A Régió működését egyrészt kérdőívek segítségével elemeztük. Lakossági kérdőíves vizsgálatokat végeztünk a régiót alkotó három megye székhelyén, hiszen ezek a megyei jogú városok kiemelt szerepet kapnak a térség formálásában. A kérdőívek másik része a regionális prominencia vizsgálatára szolgált. Ezek egy részét (Jász-Nagykun-Szolnok megye prominenseinek vizsgálata) az MTA RKK Szolnoki Társadalomkutató Csoportjának egyik vizsgálatából vettük át, másik részét az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség tagjaival töltöttük ki. Másrészt a Régió által elosztott fejlesztési forrásokat adatait elemeztük a Regionális Fejlesztési Ügynökség adatbázisa alapján.

A számszerűsíthető adatok feldolgozására és ábrázolására Microsoft Excel, illetve SPSS táblázatkezelő programokat, a térképi illusztrációk elkészítésére pedig MapInfo Professional 6.0 térképész szoftvert használtunk.

5. A dolgozat fő eredményei

5.1. A szakirodalom értékelése során kapott eredmények

- A hazai és a nemzetközi szakirodalom, illetve a megfelelő joganyagok elemzésével körüljártuk a régió néhány lehetséges értelmezését. Megállapítottuk, hogy a régió egy képlékeny fogalom, sokféle értelmezése közül a folyamatszerűséget kiemelő magyarázatokat tartjuk legmegfelelőbbnek kutatási céljainkhoz. A régiók dinamizmusát leginkább egy, az Anssi Paasi-féle definíció tudja megragadni, ami térben és időben elhelyezett komplex társadalmi folyamatnak értékeli azt, és négy al-folyamatra osztja. Rávilágítottunk, hogy a hazai irodalomban a régiók dinamizmusának két oldalát emelik ki leginkább, a regionalizmus és a regionalizáció dichotómiáját.
- A régiók hazai képződését történetiségében vizsgáltuk meg, a modern kor előtti fejleményeket csak röviden tekintettük át, hiszen túl rövid és önkényes kísérletek voltak ahhoz hogy jelentősen befolyásolni tudják a jelenkori régióképződést. A rendszerváltás utáni folyamatokat részletesebben áttekintettük, a törvényi háttér változásának elemzésével. A regionális szereplők közül kiemeltük a megyék szerepét, melyek hagyományosan kulcsszereplői a magyar regionális folyamatoknak.

5.2. Az Észak-alföldi régió területi kereteinek feldolgozása során kapott eredmények

- A területi kiformalódás tekintetében az Észak-alföldi régió egy mesterséges kreatúra, már meglévő területi egységek összecementálása központi hatalmi szóval. A 20. század néhány regionalizációs kísérlete már preferálta ezt a hárommegyés forgatókönyvet, míg több más esetben más beosztást dolgoztak ki.
- Bemutattuk a Régió főbb, számokkal is leírható jellemzőit, kitérve természetesen a három tagmegye különbségeire is. Az Észak-alföldi régió valóban az egyik legelmaradottabb hazai NUTS II szintű régió, tagmegyéi mind hátrányos helyzetűek, de közöttük felfedezhetők jelentősebb különbségek is.
- Jász-Nagykun-Szolnok megye a legkisebb a három megye közül, néhány gazdasági mutatóban ugyanakkor összességében kedvezőbb képet mutat főként Szabolcs-Szatmár-Beregnél. Ez a fejlesztési források leosztásánál a jövőben akár hátrányt is jelenthet a fejlettebb térségnek, főként hogy Jász-Nagykun-Szolnok területében és lakosságában is a legkisebb a három megye közül.

5.3. A szimbolikus alak vizsgálata során kapott eredmények

A szimbolikus kiformalódás kapcsán a Régió nevével megállapítottuk, hogy mesterséges kreatúra, melynek helyesírására nincs külön, hivatalos szabályozás, illetve még a Régió dokumentumaiban sem egységesen jelenik meg. A tervdokumentumok elemzéséből a következő megállapításokat tehetjük:

- A regionális tervekben alapként felhasznált dokumentumok tetemes része megyei, kisebb rész országos hatókörű dokumentum, míg a többi térségi szint (települések, kistérségek, Európai Unió, régiók) dokumentumai csak kisebb szerepet kapnak. A megye tehát a dokumentumok szimbolikájában is fontos építőköve.
- A regionális dokumentumok névanyagában a megyék előfordulási intenzitása a Régió megalapításától napjainkig folyamatosan csökkent, míg a kistérségeké növekedett, amiből arra következtettünk hogy ennek a szintnek a szerepe a régió felépítésében növekszik.
- A regionális tervekben a megyeszékhelyek egyértelműen a legtöbbet emlegetett települések. Ha lakosságszám arányában vizsgáljuk az előfordulást, megállapíthatjuk, hogy nagyobb részt határátkelőhelyek szerepelnek a legelőkelőbb helyeken, ez azt mutatja hogy a Régió fejlesztési elképzelései között a határon átnyúló kapcsolatok fontos szerepet töltenek be. Ez természetesen Jász-Nagykun-Szolnok megyét hátrányosan érinti.
- A három megyeszékhely közül Szolnok a dokumentumok többségében a harmadik helyre került az említések számát tekintve, míg a megye települései közül a Jászság székhelye, Jászberény, illetve a nagykunsági mezővárosok végeztek előkelőbb helyen.
- A kistérségek közül két hajdú-bihari (debreceni, hajdúszoboszlói) szerepel a legtöbbször, Jász-Nagykun-Szolnok kistérségei a szabolcs-szatmár-beregiekhez hasonlóan általában közepesen gyakran fordulnak elő, kimondottan rossz azonban a törökszentmiklósi térség helyzete.
- A három megye közül Jász-Nagykun-Szolnok a legkevesebbszer említett egység, lemaradása Hajdú-Biharhoz képest 15%, míg Szabolcs-Szatmár-Bereghez viszonyítva 30% körüli.

5.4. Az intézményi forma vizsgálatával kapott eredmények

- Az Észak-alföldi régió hazánk legkésőbb megszerveződött NUTS II szintű területi egysége, működtetésében fontos szerepet játszanak a megyei és a regionális fejlesztési intézmények egyaránt.
- Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács (ÉARFT) látja el a Régió egész területén a területfejlesztés koordinációját, munkáját hat munkabizottság készíti elő és segíti. Az ÉARFT-be a három tagmegyéből azonos számú tagot hívnak meg, az

arányosság a munkabizottságok székhelyében is megvan, ugyanakkor a külsős bizottsági tagokkal együtt Hajdú-Bihar kis mértékben felülreprezentált. Az egyes szakminisztériumok delegáltjaival megjelentek a Régió kívüli szakértők is a Tanácsban.

- Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség (ÉARFÜ) a Régió munkaszervezete, egyre bővülő munkatársi gárdával lát el adminisztratív, programozási és pályáztatási feladatokat is. Az ÉARFÜ debreceni székhelyű intézmény, a másik két megyeszékhelyen nem működik kirendeltsége sem, munkatársai szinte kivétel nélkül Hajdú-Bihar megyéhez kötődnek. Ez a másik két megyét véleményünk szerint hátrányos helyzetbe hozza.
- Dekoncentrált szervezetek: A kirendeltségek egy része (pld. kamarák, Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány) minden megyében megtalálható, míg a regionális hatókörű szervek egyike sem választotta Szolnokot székhelyéül a Régióban.
- A Régió szakértői és tanácsadói hálózatában szereplők lakóhely szerint a három megye közül leginkább Hajdú-Bihar megyéhez kötődnek.
- Jász-Nagykun-Szolnok megye kifejezetten alulreprezentált a törvényben pontosan le nem fektetett regionális fórumokon (régiós bizottságok külsős tagjai, RFÜ munkatársai, szakértői és tanácsadói hálózat), ugyanakkor a megye területén működik a Dél-alföldi régióhoz kötődő szervezet is. A megye területfejlesztésben érdekelt szervei (Önkormányzat, Megyei Fejlesztési Tanács) párhuzamosan működtetnek azonos tevékenységet folytató intézményeket.
- A debreceni székhelyű regionális intézmények telefonos, úthálózati és direkt tömegközlekedési elérhetősége Hajdú-Bihar megye területének Debrecen körüli részét előnyösebb helyzetbe hozza a Régió más területeivel szemben.
- A komplex elérhetőségi viszonyok (Bennett elemzés alapján) szerint a Régióban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határmenti és kistalvas részein túl Jász-Nagykun-Szolnok Tisza-mentén elhelyezkedő települései is periferikus fekvésűek, Debrecen az itt élők csak nagy nehézségek árán tudják elérni.
- A régióközpont elérhetősége Jász-Nagykun-Szolnok megye településeiről a másik két megyéhez képest rossznak mondható, ugyanakkor a szomszédos régióközpontok egyike sem jelentene kedvezőbb alternatívát a megye egészére nézve. Mindez felveti a megye egységének kérdését, amivel kapcsolatban megállapítottuk, hogy Szolnok város a megye településeinek többségéről gyorsabban elérhető, mint bármely más szomszédos megyeszékhely, ez alól kivételt csak a megye periferikus területei (Jászság, Tiszazug, Tiszafüred környéke) képeznek, melyek többsége nemcsak egy, hanem több szomszédos megyeszékhelyet is gyorsabban megközelíthet.

5.5 A működés vizsgálatával kapott eredmények

- A lakossági kérdőívvel megkérdezettek nagyobb része nem tudta pontosan megnevezni a jelenlegi regionális beosztás pontos paramétereit, a legkevésbé tájékozottak a szolnoki lakosok voltak. A legtöbb válaszadó nem tudott véleményt mondani a regionális beosztásról, ugyanakkor a szolnokiak között voltak a legtöbben, akik elégedetlenek a jelenlegi hovatartozással. Az egyéb alternatívák közül a Közép-magyarországi régióhoz való tartozás jelent meg legnagyobb gyakorisággal (Szolnok esetében), az önálló régió és az észak-magyarországi alternatívák a nyíregyházi mintában voltak észrevehetően erősebbek.
- A legfontosabb regionális szimbólum, a név a válaszadók többsége számára ismeretlen, ahogyan a regionális logo-t is csak egy töredék tudta rekonstruálni. A saját megye címerének leírása sem sikerült a megkérdezettek nagyobb részének. Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a felsorolt címer motívumok között nagy arányban a város címerének elemei szerepeltek, tehát a különböző szintű területi szimbólumok összekeveredtek.

- Regionális intézményeket a válaszadók nagy része nem tudott felsorolni, gyakran városi, vagy éppen megyei intézményeket említettek. A regionális területfejlesztési intézmények az értékelhető válaszok között csak nyomokban jelentek meg, tehát ismertségük csekély.
- A megyeszékhelyek lakossága csak gyengén kötődik a Régióhoz, a legkevésbé ugyanakkor Szolnokon. A Régióhoz és a megyéhez fűződő érzelmi kapcsolatok összehasonlításából megállapítottuk, hogy a nagyobb egység a válaszadók többsége számára semmit nem jelentett, míg a megyei szint megtelt főleg pozitív, vagy semleges tartalommal (a pozitív tartalmú említések száma a legkisebb Szolnok esetében volt). Erre kézenfekvő magyarázat, hogy bár a régió sokak által gyakran használt kifejezéssé vált az elmúlt években, a megye sokkal mélyebben gyökerezik a közvéleményben is.
- A Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő megkérdezett prominensek fontosnak tartanak a regionális beosztásban a földrajzi közelséget, a megfelelő elérhetőséget. A különböző kistérségekben élők más-más megyékkel való közösséget tudnának felvállalni, a földrajzi közelség szerint. A jelenlegi beosztásból a Hajdú-Biharral való közösség viszonylag magas elfogadottsággal bír a megye egész területén. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye azonban nem tűnik megfelelő partnernek a válaszadók szerint. Esetleges régióváltást a legtöbb válaszadó a kistérségével, illetve megyével együtt tartott csak elképzelhetőnek.
- Az intézményi forma megítélésében a megyei elit elégedettebb a területfejlesztési szakembergárdával, mint a területfejlesztési intézményrendszer működésével. A válaszadók többsége szerint különösen fontos volna megerősíteni a gazdasági, közlekedési, foglalkoztatási és a területfejlesztési intézmények közötti kapcsolatokat, véleményük szerint ezek a regionális kohézió növelésének legfontosabb eszközei.
- A területfejlesztési decentralizált források megoszlásának összehasonlításából megállapítottuk, hogy a regionális szervek által első ízben leosztott TTFC támogatás mintegy fele hajdú-bihari pályázókhoz került, a megyei leosztású TFC támogatás előző évi adataival összevetve Szabolcs-Szatmár-Bereg lett a legnagyobb vesztes, míg Jász-Nagykun-Szolnok pozíciói kevésbé ugyan, de ugyancsak gyengültek.

5.6 Végső konklúziók, a vizsgálat eredményeinek használhatósága a területfejlesztésben, tervezésben, a munka folytatásának lehetőségei

Megállapítottuk, hogy bár az Észak-alföldi régió egy mesterségesen kialakított térség, a régiók intézményesülésének elmélete alkalmas működési folyamatainak magyarázatára.

A Régió területi alakját mesterségesen, törvényben rögzítve hozták létre, mint egy üres keretet, melyet a regionális folyamatoknak kell tartalommal megtölteniük. A Régió periferikus területein a helyi erőknek valószínűleg nagyobb ellenállást fognak tanúsítani a regionalizációs lépésekkel szemben. Esetünkben Jász-Nagykun-Szolnok megye egésze ilyen periferikus területnek is felfogható, ráadásul maga a megye is problematikus, hiszen megvannak a saját perifériái. A megyei és a regionális perifériák nem minden esetben esnek egybe.

A Régió szimbolikus alakja nem megfelelően kidolgozott. Maguk a szimbólumok mesterségesek történelmi és térségi tradíciókat nem tükröznek. A jövőbeni régiós intézményesülés sikeréhez a regionális szimbólumok tudatos fejlesztés elengedhetetlen. A megyei és a települési szimbólumok vizsgálata példát jelenthet a Régió számára is.

Az intézményi alakban vannak területi egyenlőtlenségek, hiszen a regionális területfejlesztési intézmények Hajdú-Bihar megyében, azon belül is Debrecenben koncentrálódnak. Az információ és a fejlesztési források egyenletesebb elosztása miatt az intézmények szórta elhelyezkedését kell elérni. Az intézmények letelepítésénél figyelembe kell venni az adott település elérhetőségi viszonyait. Debrecen a Régió jelentős részéről csak nagy nehézségek árán érhető el, így mint regionális közigazgatási központ pillanatnyilag nem tudná betölteni funkcióját. A régióközpontot nehezen elérő területek nagy része Jász-Nagykun-Szolnok megyében található, így egy esetleges közigazgatási reformmal a problémák csak tovább súlyosodnának.

A megye prominensei nem alakítottak ki egységes álláspontot a regionális kérdésben. Némelyek nem látnak rá lehetőséget, hogy érdemben befolyásolhatnák a saját jövőjüket. Ráadásul a különböző kistérségekből származó prominensi vélemények eltérő regionális forgatókönyvet preferálnak.

Megállapíthatjuk, hogy a megye egészére nézve a mostani beosztás tűnik optimálisnak. Ha Jász-Nagykun-Szolnok területi egységét meg akarjuk tartani, akkor a regionális kohéziót is meg kell erősíteni. A regionális intézmények olyan működőképes fórumokká kell hogy váljanak, amelyek képesek megoldani a területi, szimbolikus, intézményi alak formálódásában jelentkező problémákat. Az Észak-alföldi régió ezek segítségével egy működő valódi régióvá válhat a mostani statisztikai-tervezési-fejlesztési egységből. Ehhez természetesen elengedhetetlen a megyei prominenciák segítsége.

A disszertáció eredményei a területfejlesztésben több szinten is használhatóak. A régiók kialakulásáról közadott elmélet alapján nemcsak múltbeli események magyarázhatóak, hanem a jövő intézkedései is megtervezhetők, hogy ezáltal a hazai régiók sikeresebbek legyenek az európai versenyben.

A dolgozat konklúziójában felsorolt lépések (az intézményi és a szimbolikus forma erőteljesebb összehangolása) megtétele esetén az Észak-alföldi régió szervezettebb, nagyobb belső kohézióval rendelkező területi egységgé válhat.

A regionális területfejlesztési dokumentumok formai elemzése konkrét gyakorlati hasznót is jelent a hasonló dokumentumok elkészítése során a jövőben. A programkészítők a tervek földrajzi tartalmát tudatosabban, a különböző területi szintek jelentőségét megfelelő arányban hangsúlyozva képesek olyan dokumentumokat készíteni, melyeket a regionális szereplők valóban magukénak érezhetnek. Ezáltal bővül a dokumentumok felhasználási köre, minek következtében végső soron a Régió intézményesülése halad előre.

Az Észak-alföldi régió belül megtalálható, a disszertációban említett területfejlesztési intézmények bővebb vizsgálata, az egymással kialakított kapcsolatuk feltérképezése nagy jelentőségű lehet a jövőben, hiszen a közöttük kialakított partnerség hatékonyabbá teheti a területfejlesztést a Régióban.

A munka továbbfolytatásának egyik fontos lépése lesz a vizsgálat más hazai NUTS II régiókra való kiterjesztése. Így egy olyan adatbázis állítható elő, melynek segítségével fontos összehasonlítások tehetőek és akár nemzetközi jelentőségű következtetések is levonhatók a régiók intézményesüléséről.

The institutionalisation of the North Great Plain Region considering the role of Jász-Nagykun-Szolnok County

1. Preface

In Hungary the establishment of NUTS II level regions was one of the most important questions in the last decade. The re-establishment of the Hungarian spatial administrative system was an important tool of strengthening EU compatibility. This process of assessment needed the organisation of different EU-conform NUTS levels. In this system NUTS II level is the most important one because of three contexts:

NUTS II level regions are the bases of statistical data collection

This level can get development sources from the EU regional funds

The new phenomenon of information (network) society: regional university, up-to-date business services etc. prefer bigger (about NUTS II level) regions

The steps of regionalisation have caused many debates over the boundaries, the range of the new institutions. NUTS II level is unfamiliar for the Hungarian administrative-spatial structure, the NUTS III level counties are traditional units in the country's spatial structure and this level's interest is the preservation of the former situation. In the Hungarian history there were some periods when the central authorities tried to establish new territorial units instead of the existing counties. In the 1780s Habsburg (II.) Joseph tried to establish some districts with the merger of counties. Shortly his plans came to grief because of the rising opposition of the counties. After the fall of the 1849 Hungarian War of Independence the Prime Minister of the Austrian Empire, Alexander Bach established some districts in the area of the Hungarian Kingdom to oppress the passive resistance based on traditional counties. After the Compromise of 1867 this regionalisation attempt was abandoned.

In the European Union the NUTS system was invented by the Eurostat to create similar and comparable spatial units in every member states.

In Hungary the organisation of this level was an administrative step, in 1996 these statistic regions were created by the fusion of counties, usually without any cohesion, regional identity. At the same time Regional Development Agencies (a board of experts, technocrats) and Regional Development Councils (from the elected members of the member counties) were established to co-ordinate development in the region.

The drawing of the boundaries caused many debates separation ambitions from counties and from NUTS II level regions. One of the most controversial regions is the North Great Plain Region, it consists of three members: Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar and Jász- Nagykun-Szolnok counties.

2. The structure of the dissertation

The dissertation consists of four main chapters. In the first part we highlighted the importance of examinations concerning the establishment of regions in Hungary. Objectives and methods were listed in this chapter as well.

In the next part we described the theoretical background of the question with the citation of some definition of the region. Here we described the theory of the institutionalisation of regions which can help us to interpret the problems of the North Great Plain Region.

In the third chapter, which is the longest one we delineated the results of our own examinations. Here we used the four point of the theory of institutionalisation of regions to methodize the fruitage.

We examined the territorial, the symbolic, the institutional shape of the region and some aspects of the established role.

3. Objectives

The first main objective of our research was to examine the present situation of the North Great Plain Region in the process of regional institutionalisation. In the course of our survey we analysed:

1. The possible explanations of the “region” in the mirror of Hungarian and international literature. In parallel with this we described regionalism and regionalisation according to some important authors (LORENZ D. 1991, SÜLI-ZAKAR I. 1994a, NEMES NAGY J. 1997).
2. The circumstances of the birth of the Region. We highlighted the importance of some regional key actors in this process.
3. The differences and the similarities between the real regional formation and the theory of institutionalisation of regions.
4. The social reputation and acceptance of the regional processes.

Our other main objective was to explain the separatist tendencies coming from Jász-Nagykun-Szolnok County, which threaten the spatial unity of the county. We wanted to examine whether the theory of institutionalisation of regions can explain these events that are why we analysed the role of the county in the formation of the Region.

Our concrete questions and answer were formed according to the four phases of the theory of institutionalisation of regions:

1. How can the territorial form of the North Great Plain Region be corresponded to the principles of new European and Hungarian spatial policies? Were there some attempts to form regions from the same three counties in the 20th century?
2. How can we characterise the symbolic form of the Region with the formal analysis of some regional development plans and documents?
3. In the institutional form of the Region we have examined the most important institutions of regional development (Regional Development Council, Regional Development Agency, networks of development experts and consultants). Studiously we studied the spatial connections of these institutions. The roles of Jász-Nagykun-Szolnok County in the spatial connections of these were considered with great importance. The accessibility of the towns concentrating these institutions was examined as well.
4. How can we describe the established role of the Region in the last years? Is there a “North Great Plain identity” among the inhabitants of the three county centres? How can the elite of Jász-Nagykun-Szolnok County see the possibilities of the different regional scenarios? How equal is the distribution of regional development sources?

4. Methods

In order to answer these questions we applied the following methods:

1. The elaboration of the available Hungarian and English literature on regions, regionalism and regionalisation
2. The analysis of the legislative background of regional development planning of Hungary
3. Making analyses building upon regional databases of the Hungarian Central Statistical Office and the Regional Development Agency
4. Construing the topography of regional development documents concerning occurrence of the social geographical names in the text and the character of illustrations
5. Accessibility surveys on the basis of road systems and of the possibilities of mass transportation concerning the regional and county centres of the broad neighbourhood of the Great Plain Region
6. The analysis of questionnaires filled by the inhabitants of the three county centres, by the key actors of Jász-Nagykun-Szolnok County

In the processing and representation of data we used Microsoft Excel, SPSS and MapInfo Professional 6.0 software.

5. Results

5.1 A conceptual background in the mirror of literature

The region is a broadly used “flexi-concept”, the very social geography uses it in many areas. In the modern regional geography we may interpret region as a new socio-spatial entity including natural bases, economic content, mental and cultural community furthermore the cohesion force of public administration. (NEMES NAGY J. 2000)

In Hungary the law on regional development in 1996 has defined the concept of regions in different ways. Statistical regions were formed by the unification of counties in order to assure continuity in data collecting and processing. Development regions were defined to be voluntary units, regionalism could play a crucial role in the formation of them.

According to István Süli-Zakar (after LORENZ D. 1991) in the formation of regions two processes can be distinguished: regionalism and regionalisation. These terms are broadly used in many sciences. In our case it is the best to interpret regionalism and regionalisation in a social, way. In our interpretation these two processes are not only economic ones. Regionalisation is a central, step by the bureaucracy with creating boundaries, new spatial units to make administrative problems easier. According to this interpretation regionalisation means re-arrangement of social and geographical space as well by central force.

Regionalism is a bottom-up process, when local forces try to organise space according to their own interest. This phenomenon needs the existence of exact knowledge of local resources and the active participation of local inhabitants, self-governments, non-governmental organisations (NGOs).

A regionalisation policy is often regarded as an instrument to make regionalist movements claiming more autonomy for their region redundant by satisfying their political demands. The institutionalisation of regions is also named as having a stimulating effect on the regional identities mobilised by these regional movements.

In 1999 the former statistical regions were transformed to statistical-planning and development regions by the central authorities. We may say regionalisation became the main force in the formation of NUTS II regions in Hungary. Together with this transformation in the regions regional development institutions (Regional Development Council and Regional Development Agency) were formed.

A definition most suitable for our objectives interprets regions as dynamic socio-spatial phenomena created by the community through culture in time and in space. These are the products of social co-operation and communication, but can not be simplified to the fancy idea of perceived reality. (PAAISI A. 1991a)

The institutionalisation of regions is a theory of a Finnish geographer Anssi Paasi. According to him regions are not independent substances, instead they exist and become in social processes, communications, discourses. He distinguishes regions and places, where place is connected to individual life, experiences, meanings. That is why places are fugitive phenomena they become and exist only during one's personal lifetime. Regions on the other hand can live for long periods, decades, centuries as they feed upon collective meanings and institutional practices. The reproduction and transformation processes of regions and places are continuous.

Anssi Paasi divided this continuous structuration or institutionalisation of regions into four simultaneous aspects in order to set up a basis for comparison, to highlight the common elements of regions. We must argue that these phases mean only theoretically different processes, in reality these elements are different sides of the same phenomenon.

The first phase is the formation of territorial shape of regions, every region need borders, but in Paasi's theory this border is not a fixed line, rather he understands them as socially and culturally

constructed elements that arise from interactions. This border is located not only on the border area, but also everywhere in society according to diverging social practices and discourses. Boundaries are active "beings" for both individuals and communities create "inclusions and exclusions" to divide the space into "us" and "them".

The second phase is the symbolic shaping of regions; the most important symbol of regions is the very name. In order to control space and people elite put labels on landscapes and regions. The symbolic shaping means not only names, but some other elements as well: coats of arms, flags, national holidays, celebrations, anniversaries, songs poems, novels, movies.

The third phase is the institutional shaping. The existence of formal (administrative units) and informal organisations is important to re-establish and maintain the continuity of regions. In this phase the role of educational institutions is crucial as the formation of youth identities and through it the transmission of culture and attitudes to the future is their task. Some institutions are explicitly bound with maintaining territoriality, such as army, police, border guards but to help the slow process of spatial socialisation (schools, media, families) is also important. Cultural, government and economic institutions are equally important, the best constellation is a mixture of these functions.

In the last phase established regions must have recognised position in the territorial structure and social consciousness. A feeling of belonging-ness must come into being and the region is identified in some spheres of social action, so we may say it has an identity.

Identity has different interpretations in the sciences, we may say that for people it is an important phenomenon as a feeling of sense of themselves. For young people this process is central to the move into adulthood. Identity is a double-sided process for we can distinguish personal - growing confidence in oneself as an independent person - and social - awareness of what one shares with others - identities. Identities require space of their own in which to assert themselves and are also grounded in specialities of particular locations. Independent identity is closely linked to and finds expression in, issues of space and place. (HALL, 1998)

In an established region the maintenance role of institutions must be strong to oppose disintegration forces that occur continuously to destroy the region. Some regions have formal status (administrative regions); on the other hand some others can have deep social and cultural roots in the spatial consciousness of citizens and no formal recognition.

Parallel with the institutionalisation a de-institutionalisation process of the previous territorial order occurs as well, so we may argue that the birth, life and death of the different territorial units are a continuous cycle.

5.2 The territorial shape of the North Great Plain Region

In the territorial shape of the Region the former counties became the bricks of the new spatial unit. It is a Hungarian tradition, in the 20th century almost all territorial reforms and reform plans were established on the base of counties. The idea of István Bibó in the 1970s was a unique plan as it would invent new territorial boundaries.

After the changing of the system at the beginning of the 1990s there were new reform ideas to form regional units without using counties as bricks. Political circumstances made it impossible to invent these ideas.

The majority of the spatial reform ideas born in the 20th century treated the three component counties of the North Great Plain Region separately. Hajdú-Bihar and Szabolcs-Szatmár-Bereg often remained together, but Jász-Nagykun-Szolnok partly or in one generally would join another region. In the 1950-60s economic considerations became very important and new reform ideas draw together the three counties.

The North Great Plain Region is one of the least developed Hungarian NUTS II regions. Our statistical analyses showed that this unit is one of the biggest regions in Hungary, but it is a smaller one comparing with the European average. In the economic field its GDP per capita is almost the smallest in Hungary. Among the three counties that form the region Szabolcs-Szatmár-Bereg has the worst and Hajdú-Bihar has the best average values. According to surveys of competitiveness made in the frame of National Research and Development Programmes Jász-Nagykun-Szolnok and Szabolcs-Szatmár-Bereg are in the category of low static and of average dynamic competitiveness. Hajdú-Bihar is

situated in the average static and low dynamic class.

Jász-Nagykun-Szolnok being the smallest in area and in the number of inhabitants as well has relatively good economic position comparing with Szabolcs-Szatmár-Bereg. Maybe in the distribution of development sources this will be a disadvantage as lobby of Jász-Nagykun-Szolnok will be weaker. This county is a relatively new formation in the traditional Hungarian county system, it was formed in 1876 by law with the unification of areas having different traditions and socio-economic development level.

We may argue Jász-Nagykun-Szolnok is not a stabile spatial unit, in 1999 a peripheral village Tiszaug after some years of debate joined the neighbouring Bács-Kiskun County. At the North Eastern edge of the county a small town Tiszafüred has declared her intent to join Heves County. The stability of Jász-Nagykun-Szolnok County is a crucial point in the future regional process of the North Great Plain Region and the neighbouring areas.

Micro regions could play an important role in the stabilisation of the Region, but this level is relatively weak and not well-organised. Additionally this level is the scene of antagonism of regionalism and regionalisation. Voluntary development associations of local self-governments are forced to accept boundaries of official micro-regions.

5.3 The conceptual/symbolic shape of the Region

Regional symbols are important in the everyday production and reproduction of regions. In the case of an administrative region which has been formed by central forces the invention and diffusion of regional symbols is an important way of making the unit acceptable by the public.

The most important symbol is the very name of the region. The “North Great Plain” is a tradition-less, artificial one. Some other Hungarian NUTS II regions started to use some more “organic” names having deeper meaning. Westpa means a traditional name of the former Roman Province, it is used by the Western Transdanubian Region.

The non-organic origin of the name of the Region is show by the fact that the spelling of the name is ambiguous. (In the official documents one can meet different spellings, sometimes in the same document there are two-three versions.)

Flags, coat of arms, official logos are important symbols as well. The North Great Plain’s logo is used by the regional development institutions (for example on stamps) and this is not traditional.

The documents of regional development can be interpreted as complex sets of regional symbols. The geographical content of their text reveals the position of different settlements, micro regions, and counties in the region. The character of their illustrations shows the importance of boundaries and other geographical phenomenon.

We examined the text and the illustrations of 13 regional development documents according to their geo-symbolic content.

We may argue that county names play a crucial role in the documents and Jász-Nagykun-Szolnok is the least-frequently cited county. Documents of county-level development played an important role in the preparation of the majority of regional ones. On the other hand their importance decreases gradually as other spatial levels organise their institutional background.

Among the settlements the three county centres Debrecen, Nyíregyháza and Szolnok are the most common in the texts, but Szolnok is the least cited among them. Among smaller settlements border stations are the most frequent in the text. Jász-Nagykun-Szolnok as a non-border county is in a disadvantageous position in this point of view.

Micro regions are present in the documents more and more frequently. It shows that their position improves against counties.

5.4 The institutional shape of the Region

We may interpret regional institutions in a broad and in a narrow sense as well. Broadly all institutions can be said regional having a responsibility zone bigger than a county. In our dissertation we used the narrow definition, as paying attention to the development institutions: Regional Development Council,

Regional Development Agency, networks of regional development experts, decentralised development organisations.

The North Great Plain Regional Development Council is the main body of the Region. Its tasks are crucial in the operation of the Region. Its members are sent by the counties, micro regions, county centres and the central ministries. The geographical distribution of the members can be declared even, so all member counties has equal possibilities to affect the decision-making. We may say that the majority of the Council comes from the three county centres.

The North Great Plain Regional Development Agency is the main executive body of the Region, its members are experts. Its tasks are as follows:

1. Programming
2. Partnership
3. Creation of regional projects
4. The contribution to the distribution of Hungarian and European development sources

The territorial-spatial ties (place of birth, place of education) of the majority of the staff relates to Hajdú-Bihar County and to the city of Debrecen.

The regional network of development experts is an important institution in the diffusion of information on applications. We may say that the majority of the experts are from Hajdú-Bihar County. Szabolcs-Szatmár-Bereg has many advisers as well, Jász-Nagykun-Szolnok is in the worst position among the counties.

Szolnok is in the worst position concerning the decentralised development institutions (VÁTI, ITDH, REVI, MKIK, MAK, MVA, and RFH)³ as well, in this city only three decentralised institutions settled down.

Jász-Nagykun-Szolnok County has a representative in the Regional Development Council of the North Great Plain Region. Additionally there is a County Development Council and Agency to co-ordinate county-level development. On the other hand there are some other “innovative” (institutions not mentioned in law) development institutions established by the self-government of the county or even by the South Great Plain Regional Development Corporation.

The institutions of regional development are concentrated in regional and county centres so it was crucial to examine the accessibility of these towns. The most problematic area of the North Great Plain region is Jász-Nagykun-Szolnok County that is why we concentrated on this area.

Recently as the regions are only development regions without public administrative functions transport accessibility has only a limited importance. On the other hand the costs of information flow are important. We determined that costs of a phone call to Debrecen, the place of the Regional Development Agency are the lowest from the city and from her direct surroundings. The other two counties are in a disadvantageous position in this point of view. A free phone line of the Regional Development Agency could absolve this handicap.

Road accessibility is going to be important in the future as NUTS II regions could get administrative functions. Now county centres have important administrative role. In Jász-Nagykun-Szolnok the centre is accessible from the majority of the settlements more easily than the neighbouring county centres. However there are some peripheral regions in the county that can reach other centres faster. Tiszafüred is in such a position, so this can explain her will of separatism. The deficiencies in mass transportation in some areas worsen the situation further on.

According to our accessibility research no other regional scenario would be favourable for the whole of Jász-Nagykun-Szolnok County. For the Jászság Budapest would be an acceptable regional centre, for the Northern part of the county Miskolc could be better and for the Southern edge Szeged seems to be suitable. If we would like to maintain the unity of the county Debrecen is the best solution to be a regional centre, however the spatial diffusion of regional institutionalisation should be fastened by the

³ VÁTI: Hungarian Association of Regional Development and Urbanism, MKIK: Hungarian Industrial and Commercial Chamber, MAK: Hungarian Agrarian Chamber, MVA: Hungarian Foundation of Enterprise Development, REVI: Regional Bureau of Rural Development, ITDH: Hungarian Association of Investment and Trade Development, RFH: Regional Development Holding

improvement of communication and transportation links.

5.5 The established role of the North Great Plain Region

With the examination of the population of the county centres we can proclaim that the majority of people could not tell the name of the region. In the city of Szolnok the false answers are in significant generality. According to the answer the regional centre is Debrecen, but the majority of the respondents from Szolnok could not tell the right answer.

Although the generality of people could not tell an opinion, there are many different ideas about a more appropriate regional system in people's mind. In Szolnok a lot of answers contained the possible community with the Central Region.

The symbols (name, logo) of the North Great Plain region are almost totally unknown among people. Comparing with the symbols of counties we may argue that the traditional county symbols are more familiar, but there are many misbeliefs in these cases as well.

The institutions of regional development are almost totally unknown, the Regional Development Council and Agency are unfamiliar.

Region is not part of people's territorial identity, comparing with the county level we can say that counties are full of meanings, positive or negative senses in people's mind. Region is an empty category in the context of identity.

The prominence of Jász-Nagykun-Szolnok County should play a crucial role in the socialization of the Region among the inhabitants of the county. The answers of them show that:

1. The territorial shape (geographical togetherness, cohesion) is an important expectation towards the region. There is no one dominant scenario of regional belonging-ness except the recent one. Answers from different micro regions prefer different regional scenarios.
2. The majority of the prominence is satisfied with the functioning of regional development institutions and their knowledge about them can be declared enough. However the majority wants to strengthen institutions and experts of regional development, economic and transport connections further on.

From the answers of the staff of the Regional Development Agency we may argue that they have stronger official connections with Hajdú-Bihar County and the city of Debrecen. Among the micro regions they have the most direct connections with some areas of Hajdú-Bihar as well.

It is crucial for the functioning of regions to distribute regional development sources among different areas. This function has just been located to the regional level, as until now counties were the main decision making bodies to allocate these sources. We compared the distribution of Assistance of Regional and Settlement Support of 2003 among the three counties with the former county-based development sources. We concluded that the biggest winner of the new system is Hajdú-Bihar County as having the majority of support.

6. Final conclusions, possible future applications and the proceedings of the research

We argued that the North Great Plain Region is an artificial territorial unit nevertheless the theory of the institutionalisation of regions can be used in its case. The theory explains the key phenomena of its life and can help to solve some crucial regional problems.

The territorial shape of the Region is declared by law, it was born as an almost empty frame and regional processes should fill it up with meanings. At the peripheral areas of the unit local forces of regionalism are able to counteract this process. In our case Jász-Nagykun-Szolnok can be declared a peripheral area as a whole. Additionally the county itself is a problematic one it has its own peripheral areas and these do not always coincide with those of the Region.

The symbolic shape of the Region is not well established. The symbols itself are artificial without historical traditions and any territorial links. For the success of future regional institutionalisation the conscious development and use of regional symbols must be invented. The example of county and

town symbols can help as finger-posts of this activity.

The institutional shape has territorial inequalities, as establishment of regional development is concentrated in Hajdú-Bihar County and in Debrecen. For the more equal diffusion of information and development sources an even spatial distribution of institutions is indispensable. For the adequate deployment of institutions the respects of accessibility is crucial. Debrecen as a regional administrative centre is located too far from some areas of the Region so it is hardly able to fulfil the needs of the public. The majority of these areas are in Jász-Nagykun-Szolnok County consequently this can deepen regional problems.

The recent prominence of the most problematic county has no standard policy in the regional question. Some of them can not see any hope for the county to be able to affect their own future. Prominents of different micro regions prefer different regional scenarios.

We may argue that the recent regional structure seems to be the most suitable for the county as a whole. If we want to keep the unity of Jász-Nagykun-Szolnok County it is crucial to fortify the cohesion of the Region as well. The regional institutions should become viable forums in order to solve territorial, symbolic, institutional problems, consequently making a proper agency for the North Great Plain Region. A real region could be formed from the recent statistic-planning and development unit only through the contribution of the recent county prominence.

The results of the dissertation can be used in the regional development at many different levels. The theory of the institutionalisation of regions can explain events of the past, but on the other hand future actions can be planned as well. As a result Hungarian regions can be more successful in the European scene.

Carrying out the steps listed in the conclusions (to harmonise institutional and symbolic form) the North Great Plain Region could be a more organic territorial unit with great cohesion.

The formal analysis of regional development documents can help in the future programming processes. Choosing the geographical content of these documents with more consciousness, enhancing the importance of different spatial levels in a proper gauge, new documents can go closer to the different spatial actors. Consequently more people can use documents and the process of institutionalisation can carry on.

The further examination of institutions of regional development and the mapping their interconnections would be important as their stronger partnership can make regional development more effective in the region.

A main step of extension will be the examination of other Hungarian NUTS II level regions. In this way we can create a database suitable for deducting further theoretical consequences on the institutionalisation of regions.

A témában eddig megjelent saját publikációk:

1. Süli-Zakar I. - Czimre K. - Teperics K. és **Patkós Cs.** (2001): Cultural Identity and Diversity in the Carpathian Euroregion. in: Bilcik Vladimir - Alexander Duleba - Michal Klyap and Svitlana Mitryayeva (2001)(eds.): Role of the Carpathian Euroregion in Confronting Its Minority Agenda- Research Center of the Slovak Foreign Policy Association Strategies Studies Foundation Presov-Uzhgorod pp 47-77
2. **Patkós Cs.** (2001): Regionalizáció és a regionalizmus lehetőségei Jász-Nagykun-Szolnok megyében. in: Molnár Judit (szerk.) (2001): Földrajz az egész világ. Geográfus Doktoranduszok Országos Konferenciája konferenciakötet. Miskolc pp 305-310
3. **Patkós Cs.** (2001): Közvetlen elérhetőségi indexek vizsgálata Jász-Nagykun-Szolnok megyében. in: Ekéné Zamárdi Ilona: (2001) (szerk): Jubileumi tanulmányok 10 éves a Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszéke. Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék pp 261-271
4. **Patkós Cs.** (2002): Regionális identitás vizsgálata Szolnok városában. - Északkelet-Magyarország. Gazdaság-Kultúra-Tudomány Társadalompolitikai Folyóirat VII. (2002) 3-4. sz. pp.50-55
5. **Patkós Cs.** (2002): Regionalism and regionalisation in the North Great Plain Region. Az előadás rezüméje. In: Problems of Regional Development in Croatia and in Neighbouring Countries 2002.

november 27-30. Zagreb: Book of Abstracts p. 31

6. **Patkós Cs. (2002):** Regionalism and regionalisation in the North Great Plain Region. (megjelenésre elfogadva in: Problems of Regional Development in Croatia and in Neighbouring Countries 2002. november 27-30. Zagreb: konferenciakötetben)
7. **Patkós Cs. (2002):** Régiók intézményesülési foka Magyarországon. (megjelenésre elfogadva in: Geográfus Doktoranduszok VII. Országos Konferenciája 2002. október 25-26. Budapest, konferenciakötetben)
8. Dávid L. - **Patkós Cs. (2002):** Turizmus és európai identitás Schengen után. In: Süli-Zakar I. (szerk.) (2002): Határok és határmentiség az átalakuló Közép-Európában. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó pp 302-316
9. **Patkós Cs. (2002):** Without/ Instead of Borders? (New Tendencies in the European Spatial Policy). In: prof. Dr Süli-Zakar I. (2002) (ed.): Borders and Cross-border Co-operations in the Central European Transformation Countries. Debrecen Kossuth Egyetemi Kiadó pp 231-136
10. **Patkós Cs. (2003):** Regionalizmus és identitás a jövő Európai Uniójában. In: Süli-Zakar I. (szerk.) (2003): Társadalomföldrajz-Területfejlesztés. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó pp 501-514

A témában megtartott tudományos előadások:

1. Miskolc Geográfus Doktoranduszok Országos Konferenciája 2000. október 4-6. "Szeparatista tendenciák Jász-Nagykun-Szolnok megyében"
2. Debrecen Társadalomföldrajz és Területfejlesztés az Ezredfordulón 2000. október 24-25: "Regionalizáció és a regionalizmus lehetőségei Jász-Nagykun-Szolnok megyében"
3. Budapest ELTE Kvantitatív Geográfia az Ezredfordulón 2001. január 26. "Elérhetőségi indexek vizsgálata Jász-Nagykun-Szolnok megyében"
4. Ungvár Carpathian Euroregion: Prospects and Challenges, Workshop No 2, 2001. március 28-29. "Cultural Identity and Diversity in the Carpathian Euroregion"
5. Debrecen Nemzetközi Konferencia 2002. szeptember 30-október 1. "Turizmus és európai identitás Schengen után"
6. Budapest Geográfus Doktoranduszok VII. Országos Konferenciája 2002. október 25-26.: "Régiók intézményesülési foka Magyarországon"
7. Zagreb Problems of Regional Development in Croatia and in Neighbouring Countries 2002. november 27-30.: "Regionalism and regionalisation in the North Great Plain Region"
8. Lakitelek The Production and Consumption of Culture Finnish-Hungarian Ethnographical Conference 2003. augusztus 25-29.: "Tourism and European Identity after Schengen"